

crkva u svijetu

godina VI • broj 2 • split 1971.

DUH VREMENA

Drago Šimundža

Uza sva protuslovlja i propuste, suvremeno se društvo može, pred prijašnjima, pohvaliti svojom osjetljivošću za osnovna prava čovjeka i odlučnim odbacivanjem svakog apsolutizma. Egzistencijalistički pristup životu i određeni, novi aspekti pristupanja temeljnim misaonim pitanjima učinili su da današnji čovjek, u duhu snošljivosti i slobode, odbacuje svaku jednostranost i nasilje.

Sloboda mišljenja i stvaralaštva — uz plodnu društvenu i narodu suradnju — stekla je odavno pravo u kulturnom svijetu. S pravom na život, naime, čovjek ima pravo i na svoje uvjerenje. Vjernik kao i nevjernik, ateist kao i teist. To se ne može nijekati. Bilo bi štetno i nazadno. Svako monopoliziranje istine i sezanje za isključivosti — vodili bi u regres i dehumanizaciju društva.

Daleko od nas da bismo zastupali neku anarhiju ili lažni irenizam. To ne mislimo. Ali je očito da se čovjek našega doba ne može složiti ni s kakvom tiranijom, pa ni s tiranijom mišljenja ili ideologije. On zna da mu samo humani pluralizam može jamčiti potpunu ravnopravnost i slobodu. Zato ga on demokratski prihvaća.

Uzaludno bi, dakle, bilo govoriti o nekom humanizmu, o kulturi i nacionalnom preporodu, ako bi se nanovo javljale stare težnje za isključivosti. Povijest bi u tom slučaju bila iznevjerena i grdno bi se, sigurno, osvetila. Snošljivost i ravnopravnost bitne su odrednice budućnosti. Sloboda se ne da potplatiti. Valja je prihvatiti u njezinu autentičnom obliku. Od nje, u stvari, ovisi društvena, kulturna i nacionalna koherentnost.

U težnji za narodnim povezivanjem na svim područjima ne treba se bojati raznolikosti. Ona, u biti, obogaćuje i stvaralački djeluje u društvu.

Naravno, strančarska dobacivanja i nepovjerenje moraju ustupiti mjesto kritičnom rasuđivanju. Suvišno je, dakako, tjerati mak na konac — isticati same suprotnosti — kao što je pogrešno i nepošteno utvarati se i zaravavati.

Život je satkan od egzistencijalnih zapleta, povijest i društvo puni su sukoba. Određene razlike u gledištima postoje. I ne treba se čuditi. Zajedništvo nije jednoličnost. Narod je jedan, ali je mnogošta narodno.

Možda nijedna nacija na svijetu nije tako iskreno prihvaćala velike svjetske pokrete i ideje kao naša hrvatska nacija. U toj svojoj dobrohotnoj iskrenosti, mi smo se Hrvati znali olako zanositi za svojim »velikim planovima«. Kao »predziđe«, mi smo bili spremni svi skupa izgorjeti (za drugoga) na lomači, ako bi to trebalo. Poslije, kao desni i lijevi ideolozi, mi smo opet znali biti toliki zanesenjaci da smo radije zaboravljali na se i svoju (našu) stvar, nego na strančarske obveze i suparništva. Zaboravljali smo, jedni i drugi, da nam je ista prošlost i budućnost, ista kulturna baština i narodna sudbina. Htjeli smo služiti istini, pravdi, narodu... — a služili smo tuđim interesima. Naša nas je iskrenost često prevarila. Naše oduševljenje i skrajnost razočarali.

Ovo moderno doba pruža nam nove spoznaje; sili nas na provjeravanje naših gledišta; upućuje na suradnju. Za naš opći napredak i nacionalnu afirmaciju nužno je prihvatiti taj zahtjev vremena. To, naravno, ne znači da se danas moramo odreći svaki svog intimnog uvjerenja, svojih spoznajnih stajališta i životnih nazora. Besmisleno je u tome, u današnje doba, tražiti istovjetnost.

Bez podcjenjivanja ili pak precjenjivanja pojedinaca i njihovih osobnih gledišta, danas se, kao osnovna odrednica, nameću iskreno upoznavanje i krtična revalorizacija istinitih kulturnih, društvenih i nacionalnih vrednota, koje se nekad strančarski obezvjeđuju. U tom smislu je svakako korisna metoda znanstvenog dijaloga i autentičnog upoznavanja. Human susret i otvoren pristup odlično su sredstvo ljudskog, društvenog i kulturnog zbližavanja.

Tu nas, naravno, ne smiju voditi samo ideološke pozicije ili puka obrana svoga stajališta. Dijalog ima smisao i društvenu ulogu samo ako nije strančarski usmjeren, ako nepristrano pristupa pitanjima. Samokritično provjeravanje svojih sudova i potrebna revalorizacija »tuđih mišljenja« — temeljne su odrednice plodnih dijaloga. Neophodno je poštovati to vrhovno načelo.

Ali, kako samo misaono razglabanje nije uvijek samo po sebi dovoljan razlog za plodnu suradnju, dobro je voditi računa i o drugim aspektima dijaloških susreta. Koliko god cijenili znanstveni pristup temeljnim pitanjima, moramo istaknuti da je životna, posebno društveno-nacionalna, platforma od najvećeg značaja u rješavanju zajedničkih pitanja »ovostrane

utopije«. — Pogrešno bi bilo sada zaključiti da je takav dijalog zavaravanja ili politika! Ne! Dijalog mora ostati iskren, otvoren i dorečen. Vjerodostojan oblik upoznavanja razlika, ali, istodobno, i identičnih pogleda. Takav dijalog, usprkos razilaženjima, životno zbližava.

Zahvaljujući upravo takvoj metodi, naše će doba visoko stajati na ljestvici idejne i misaone snošljivosti. To nam pruža nadu da će naša budućnost iznevjeriti sve pesimističke slutnje i zauvijek odbaciti taktiku i nasilje lažnog humanizma. Sloboda mišljenja, ravnopravnost i suradnja, potrebna samokritičnost i priznavanje vrednota i u onoga koji »drugačije« misli — otvaraju, bez sumnje, u nacionalnim, pa i u svjetskim razmjerima nove, vidike svjetlije budućnosti.

Sinovi jednoga istog naroda, ne smijemo ni mi ostati jedni za druge stranci. Ili, još gore, zbog svojih životnih pogleda, apriorni protivnici. To više što i jedni i drugi imamo dovoljno unutrašnjih pobuda, svojstvenih našim nazorima, koje nas sile da složno, zajednički gradimo svoju povijest i svoju budućnost.

Bit će šteta ako se oglušimo i suprotstavimo duhu vremena. Ne ćemo onda imati što predbacivati nikome — osim sebi. U crkvenom kao i u društvenom i nacionalnom području mi smo stvaraoci svoje povijesti. Naše zajedničke povijesti.